

‘Virtuele gereedschapskist voor ethische thema’s’

Tekst ~ Eva Vroom
Foto ~ Waardenweb

Het lijkt een lastige opgave: ethische thema’s op een luchtige manier bespreekbaar maken. Toch is dat precies de bedoeling van Waardenweb, een zeer visuele e-learning site waar artsen en studenten via concrete thema’s kunnen reflecteren op medische ethiek. Er is een jaar hard gewerkt om de site op 11 januari online te laten gaan.

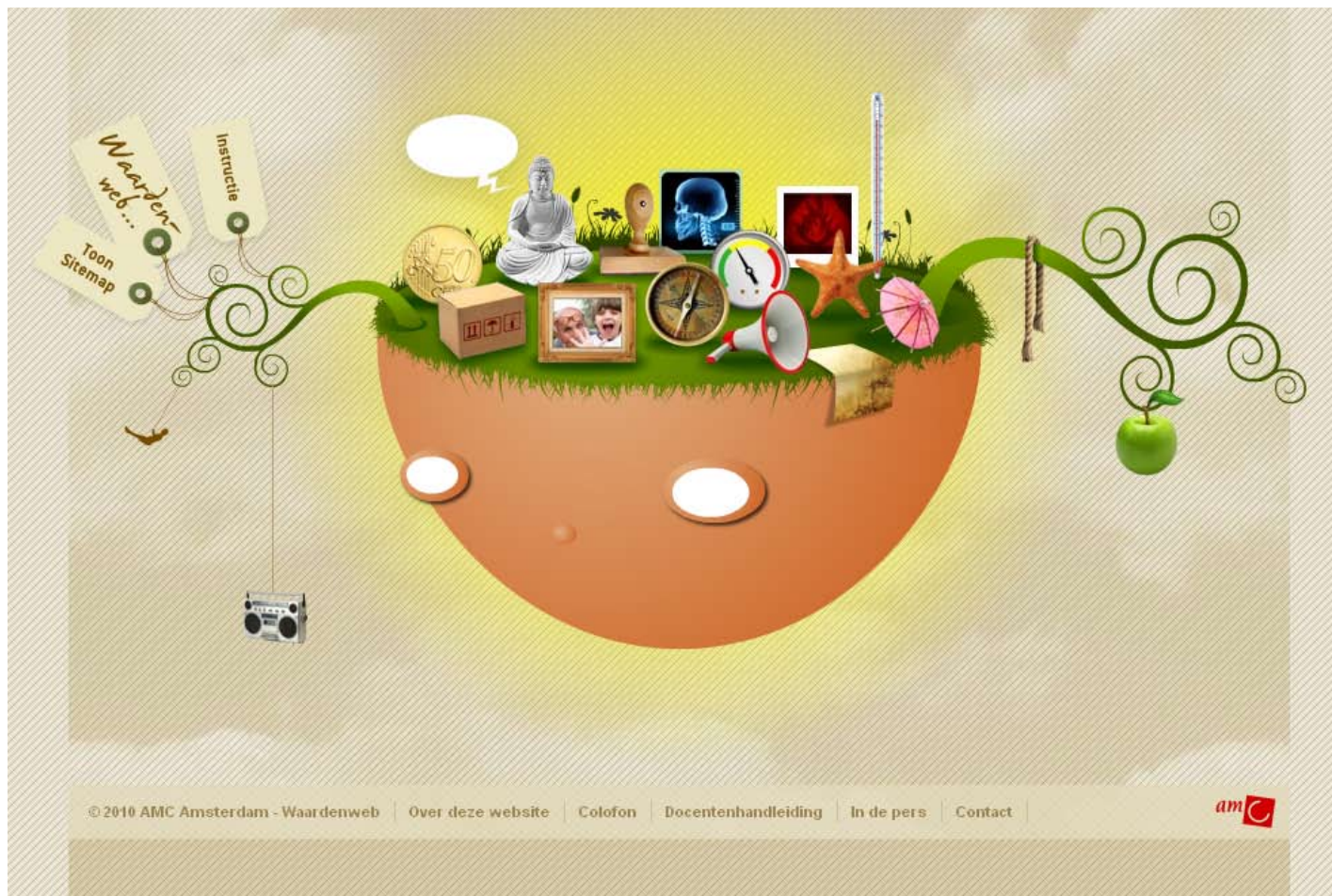
‘Het ethiek-onderwijs heeft een serieus en zwaar imago’, zegt dr. Myra van Zwieten, docent ethiek en communicatie bij de afdeling Huisartsgeneeskunde. ‘Niet geheel onterecht natuurlijk, maar een jaar of vier geleden dacht ik: dat moet leuker kunnen. Ik wilde meer nadruk op reflectie, als aanvulling op de theoretische kant van het onderwerp. Als het om ethiek gaat, bestaat er een zekere handbreedte waarbinnen een professional zich kan bewegen. Maar je moet je wel kunnen verantwoorden voor je standpunten en beslissingen. Daarom is het belangrijk dat je getraind wordt in reflectie.’

Het Waardenweb dat begin volgend jaar gelanceerd wordt, komt voort uit een pilotwebsite die gebruikt wordt bij de afdeling Huisartsgeneeskunde. Op deze site staan thema’s waarop studenten kunnen reflecteren als voorbereiding op groepsbijeenkomsten. Door vragen te beantwoorden over begrippen als vergankelijkheid en maakbaarheid kunnen ze in kaart brengen hoe ze zelf tegenover deze begrippen staan: waar liggen bijvoorbeeld hun eigen grenzen als het gaat om plastische chirurgie?

De thema’s die op Waardenweb aan de orde komen, zijn visueel vormgegeven en de opdrachten bestaan uit een *black box* en een *portfolio*-gedeelte. De *black box* is bedoeld voor eigen gebruik, de inhoud blijft vertrouwelijk en vormt een voorbereiding op de portfolio-opdrachten. Het portfolio is interactief en kan gebruikt worden tijdens groepsonderwijs. Achterliggend idee bij deze tweedeling is dat het vooraf nadenken over de thema’s het makkelijker maakt om er later met anderen over te praten. In de huisartsenopleiding maakt de site al sinds 2007 deel uit van het curriculum.

De reacties van docenten en aiOS zijn positief, aldus Van Zwieten. ‘Gesprekken over ethiek worden gemakkelijker; docenten geven aan dat er bij de intervisie soms bijdragen komen vanuit onverwachte invalshoeken en dat dit verdiepend werkt. Dit soort commentaren hebben we gebruikt bij het maken van de nieuwe Waardenwebsite.’

Want naar aanleiding van de pilot bij de afdeling Huisartsgeneeskunde besloot het AMC te investeren in een AMC-brede versie van Waardenweb. Er kwam budget en onderzoeker Sanne van Roosmalen werd op 1 januari 2010 voor een jaar aangesteld om met Van Zwieten aan het project te werken. Van Roosmalen interesse voor medische ethiek ontstond tijdens haar studie pedagogiek en filosofie. ‘Ik heb

onderzoek gedaan bij een afdeling Neonatologie; daar merkte ik dat ethiek als iets moeilijks wordt ervaren, iets wat pas op het laatste moment aan bod komt.'

Het doel van Waardenweb is het toegankelijk maken van medische ethiek en de ontwikkeling van de competentie om eigen gevoelens, normen en waarden in relatie tot existentiële vragen over leven en dood, ziekte en gezondheid te onderkennen. De site bevat zeventien thema-gerelateerde opdrachten die tot uiting komen in even zoveel beelden. Van Roosmalen illustreert dit principe aan de hand van een door haar bedacht thema: lot en maakbaarheid. 'Het beeld voor dit thema is een touw, verwijzend naar de uitspraak "de touwtjes in handen hebben". Het lot wordt verbeeld door een touw dat op knappen staat, maakbaarheid is een strakke knoop. Aan de hand van een aantal uitspraken die je over dit thema doet, wordt je denken hierover gevisualiseerd, in dit geval door de afbeelding van een marionet.'

Voor het thema 'kwaliteit van leven' gebruikte de ontwerper van de site het symbool van de sterrenrating zoals die op internet vaak bij beoordelingen van hotels vermeld staat. 'We probeerden het een beetje licht te houden', verduidelijkt Van Zwieten. 'Dat was een uitdaging: je wilt het aantrekkelijk maken zonder daarbij de diepgang kwijt te raken.'

Artsenbril

Behalve Van Zwieten en Van Roosmalen hebben aan het Waardenweb veel gast-docenten bijgedragen, zowel uit het AMC als uit andere umc's. Aan maar liefst dertien van de zeventien opdrachten hebben externe experts meegewerkt. 'We kregen onverwacht veel reacties, mensen wilden graag aan het project meedoen', aldus Van Zwieten.

Hoewel er veel theoretische expertise in zit, is Waardenweb vooral een website voor morele reflectie, zegt Van Zwieten. 'Het moreel beraad is natuurlijk een manier om met collega's te overleggen over ethische dilemma's, maar dit is anders. Waardenweb maakt gebruik van *blended learning*, een vorm van e-learning waarbij individueel gebruik is ingebed in een onderwijssetting. Deze site zorgt voor betrokkenheid, zonder dat het een toetsinstrument is. Na het maken van de opdrachten op Waardenweb kunnen studenten de uitkomsten meenemen naar leergesprekken en interview.'

Tijdens het ontwerpen van de site heeft een panel van studenten, docenten en aios meegekeken door hun 'artsenbril'. Heel nuttig, aldus Van Zwieten. 'Bij het thema vergankelijkheid stond een arts nogal nonchalant afgebeeld, met zijn handen in zijn zakken aan het bed. Maar artsen krijgen in de opleiding al te horen dat dit niet mag.'

Er is veel zorg besteed aan de vormgeving van de site, die vooral visueel is opgezet en niet veel tekst bevat. Van Roosmalen: 'Daarom hebben we per thema een docentenhandleiding gemaakt met suggesties voor werkvormen en verduidelijking van achtergronden.'

Met Waardenweb heeft het AMC een primeur in Nederland, zegt van Zwieten. 'De combinatie van interactiviteit en beelden is volstrekt nieuw. Het is een AMC-product, maar we willen dat iedereen die iets doet in de opleiding van artsen het kan gebruiken. We vragen alleen dat mensen zich registreren voor de onderwijshandleidingen, omdat we feedback willen voor verdere ontwikkeling.'

De site is zo goed als klaar: op 11 januari 2011 zal RvB-voorzitter Marcel Levi het virtuele lint doorknippen en twee weken later staat ook de Engelstalige versie online. 'Als Waardenweb in de lucht is, gaan we er natuurlijk de boer mee op', zegt Van Zwieten. 'Sanne heeft in november al een praatje gehouden op het congres van de Nederlandse Vereniging voor Medisch Onderwijs en ik ben in gesprek met diverse coördinatoren om te kijken waar we de site in het geneeskundecurriculum kunnen inzetten. De pilotsite was oorspronkelijk voor huisartsen, maar het nieuwe Waardenweb is zowel voor studenten als voor professionals, er staat bijvoorbeeld ook een opdracht in over gedrevenheid. Je moet het meer zien als een gereedschapskist met zeventien opdrachten. En het mooie is, dat je als opleider de methodiek van de opdrachten ook voor eigen cases kunt gebruiken.' X

Benieuwd geworden naar Waardenweb? De pilot www.waardenweb.nl biedt een voorproefje. Inloggen kan met gebruikersnaam Gast en wachtwoord Welkom.